

ARISZTOKRATÁK, ÍRÓK, KISEMBEREK KEDVELT HELYE

Régi pesti kuplerájok

Kevesen tudják ma már, hol működött Jolán asszony barátságos „kakasos” háza. Pedig száz éve még – sőt ezt megelőzően is – tele volt fővárosunk rossz hírűnek mondott kakasos lebujokkal, kéjnőtelepekkel, bordélyokkal, garniszállókkal, melyeket sűrűn látogattak az öregedő vagy a kikapós férjek. Aki kíváncsi, milyenek lehettek azok a régi, múltszázad-fordulós bűnös, bűvös pesti éjszakák, szálljon fel Krúdy Gyula Vörös postakocsijára!

Hogyan lett Krúdy a fogadók, kocsmák, kisvendéglők költői szakértőjéből a kuplerájok szerelmese és specialistája? Akkoriban a vidékről Pestre feljövő ifjú költők, írók, hírlapírók többnyire bordélyokban vagy azok környékén béreltek olcsó hónapos szobát. Krúdy a kupikról elhíresült Új (ma Zichy Jenő) utcában vette ki első pesti lakását, nem messze a szomszédos Ó utcában működő Kakasos háztól, mely nagy népszerűségnek örvendett a vékonypénzű, ám nagy dolgokra acsingózó ifjú irodalmi titánok köreiben. Törzsvendégei közül említésre méltóak *Jókai Mór*, *Ady Endre* és persze Krúdy, aki egyből bekvártélyozta magát a „sajtó öreganyjának” becézett tulajdonos, *Marinovics Jolán* ágyába. Nála is kosztolt, Jolán konyháján nagyszerűen főztek, és tartozásait lerőtta azzal, hogy olykor *Johanna*, máskor *Steinné* vagy *Jánoska* néven megemlékezett róla az írásaiban. A Kakasos ház az udvaron kukorékoló kakasokról kapta a nevét, valamennyi a legkedvesebb vendégekről lett elnevezve. Jolán olyan szerelmes lett fiatal kedvesébe, hogy amikor az elhagyta, leugrott az emeletről. Szerencsére túlélte. Legjobban az sértette a hiúságát, hogy a húszéves író olyan luxuskurtizánt választott helyette, aki a lánya is lehetett volna neki, mert ő már elmúlt negyven.

ROZA MADÁM, PEST LEGSZEBB RÓZSÁJA

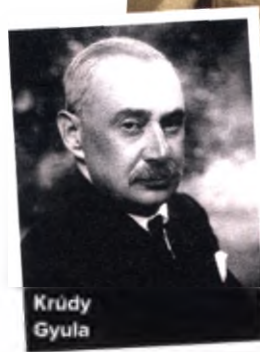
Hogyan került Krúdy a terézvárosi bohém negyedből az előkelő Belváros egyik leghíresebb luxuskuplerájába? Véletlenül. Állítólag kapott valakitől

egy meghívót azzal, hogy menjen el helyette a tulajdonosnő, Róza madám vacsorájára. Utána ott is fogták éjszakára. *Schumayer* – írói nevén *Piliszy* – Róza, Pest legszebb rózsája és kaméliás hölgye volt. Korábban ugyanis egy Szervita téri virágüzletben tűzködte a szegfűket, rózsákat, kaméliákat ismert politikusok, gazdag arisztokraták gomblyukába. Innét emelte ki az elbűvölően szép lányt egy arisztokrata – sokak szerint gróf *Apponyi Albert* –, aki nagyvilági dámát faragott belőle. Róza üzletasszonynak sem volt rossz, gavallérjaival közösen – részvénytársasági alapon – megvásárolta a Magyar utca 20. szám alatti épületet, amely már a külsejével is figyelmet keltett „rózsaszínű függönyeivel, villámfényes ablakaival, s virágzó japánfácskáival” – ahogy Krúdy jellemezte. Sokan összecserélik egy másikat, a Magyar utca 34-ben működő intézménnyel, *Maison Frida* – *Mezon Frida* – vörös kárpitos, aranystukkós luxusbordélyával. Semmi közük nem volt egymáshoz.

Róza nagyvilági eleganciával berendezett szalonjában egymásnak adták a kilincset befolyásos politikusok, fiatal grófok, öreg mágnások, valamint a főváros szellemi elitje. Leghíresebb szereője *Andrássy Gyula* gróf volt, az ország miniszterelnöke, de az *Erzsébet* királynő vadászkastélyának nyoszolyájáról mintázott baldachinos ágyában előfordult a magyar arisztokrácia színe-java. Sőt, állítólag még *Milán* szerb exkirály, *Ferenc Ferdinánd* trónörökös és *Ed-*

A darázderekú
Róza
madám

Krúdy
Gyula

ward is, az angol trónvárományosa. Ebből az ágyból indult el *A vörös postakocsi Alvinczi Eduárral* és annak női másával, *Madame Louise-zal*, aki Krúdy több

novellájában is felbukkan. Ezen a néven vonult be az írói ambíciókat is tápláló Róza madám az irodalomba.

SZÁLLÁS MUTTERNÉL, A VÖRÖSLÁMPÁS HÁZBAN

Van valami furcsa, nosztalgikus bája a régi pesti kuplerájok letűnt világának, ha az irodalom felől közelítünk hozzá. Krúdyn kívül más írók is – *Ady Endre*, *Karinthy Frigyes*, *Kosztolányi Dezső*, *Csáth Géza*, *Lengyel Péter* – szívesen

Luxuskéjné a múlt század elején

Erre gerjedtek a pasik – pornófelvétel anno

merítettek ihletet a polgári erkölcsökre nyelvet öltő, kétes hírű házak kéjनोंinek, bárcásainak, kurtizánjainak életéből. A füledt erotikától és szeszektől átítatott pesti éjszakák koronázatlan királya Hunyady Sándor volt – mindenki imádott Sándorkája –, Bródy Sándor házasságon kívül született, később törvényesített fia. Apjától nemcsak írói talentumát, hanem bohém természetét is örökölte. Jól ismerte a krajcáros, szinte családiás bordélyokat, ahol a lányok Mutternek szólították a köztiszteletnek örvendő madámat, szívből tudták szeretni link ficsúrjaikat, és ha az elhagy-

ta őket, gyufát ittak. Micsoda drámák játszódtak le az örömeiket-gyönyöröket árusító alvilágban! Erről írt Hunyadi az *Egy erkölcsös éjszaka* című regényében és novelláiban (A *vöröslámpás ház* címmel jelentek meg). Ezen a címen készült Makk Károly filmje, ebben a témában szinte egyedülálló remekmű.

„Mit bánom én, ha utcasarkok rongya, / De elkísérjen egész a síromba” – verselt szilaj indulattal Ady, holott egy kéjné fertőzte meg szifilisszel, ezt is megírta a *Mihályi Rozália csókjában*. Korabeli feljegyzések szerint az 1890-es években fővárosunk csaknem minden harmadik lakosa szenvedett valamilyen nemi betegségben. A rohamosan fejlődő Budapesten egyre nagyobb méreteket öltött a prostitúció. Égető szükség volt rendszabályozásra, de csak 1926-ban vonták be a nyilvános házak engedélyeit.

KÉJNŐTELEPEK ÉS GARNISZÁLLÓK

Ma már hűlt helyüket találjuk a fővárost behálózó különféle rendű és rangú kuplerájoknak. A kéjnételepeiről elhíresült „nyócker” fürdőszoba nélküli,

sivár házaiban a munkában megfáradt, kevés pénzü kisemberek keresték az olcsó gyönyört. Híresek voltak a Conti, Bérkocsis és Nagyfuvaros utca bordélyai, bárcás kurvái, akiknek papírjuk volt, hogy üzhetik a mesterségüket. A Vig utcában, ahol minden ház kupi volt, még bárcára sem telt a többnyire kiérdemesült kéjनोंeknek, vagy a faluról felkerült pengős kurtizánoknak.

Valahol olvastam, hogy az egyik ház pincéjében néhány éve találtak egy pléhperselyt, „Lányaink egészségére” felirattal. Ebbe dobtak tíz fillért – már aki – a távozó kuncsaftok, hogy hozzájáruljanak a lányok orvosi vizsgálataihoz. Ahogy közeledünk a belváros felé, emelkedik a vöröslámpás házak színvonala, és egyre több a garniszálló, ahol a módosabb uraságok bonyolíthatták le, mérsékelt áron, futó kalandjaikat. Hozták magukkal a valahol felszedett partnert, és kivettek egy szobát. Csor-tos Gyula, a kor ünnepezt színésze és nagy nőfalója is gyakran járt a Király utcai garnikba. Mesélték róla, hogy egyszer, amíg fürdőt vett, a kifizetett kéjné távozott a szobából. Mire a felbőszült művész lekiabált az utcára, hogy valaki fogja meg és tegye magáévá, ha egyszer már ki lett fizetve.

A belvárosi Magyar utca 20. szám alatt, szemben a Károlyi-palotával ma is áll a furcsa, turbános fejekkel díszített épület, Róza madám egykori rezidenciája. Senki nem gondolná, hogy ez volt hajdan a főváros egyik leghíresebb luxusbordélyja. Talán csak a falak emlékeznek a tükrös szobák neves vendégeire, viharos ágycsatákra, rég elcsattant csókokra, a szerelmes Krúdyra, Rózára, akihez kegyes volt a sors. Míg a legtöbb „bukott nő” elhagyottan, koldusszegényen végezte öregkorára, neki nem voltak gondjai. Hetvenéves volt, amikor betiltották a nyilvános házakat. Öt évvel később bekövetkezett halála előtt azt kérte régi szerelmétől, „öreg” barátjától, hogy ő írjon róla nekrológot. Krúdy teljesítette Róza kívánságát, búcsúja felért egy szerelmi vallomással: „Senki sem bántotta meg, aki ismerte.”

Vadas Zsuzsa

ROSSZ NŐK ÉS NYILVÁNOS SZAJHÁK

Mióta van prostitúció Magyarországon? Az első írásos feljegyzés „rossz nőkről és nyilvános szajhákról” a 13. századból származik. Zsigmond király és császár uralkodása alatt szökkent számba a prostitúció, mivel törvények védtek a „szabad lányok és hasonlók” életét, fejesztéssel bűnhődött, aki bántotta őket. Ugyanakkor szigorúan büntették a házasságtörést és a paráznalkodást, ha egyszerű emberek követték el. Ez alól kivétel volt a nőcsábász császár és élvhajász felesége, *Borbála*. Másként ítélte meg a kurtizánokat *Mátyás*, az igazságos, aki keményen visszaszorította a prostitúció középkori fellendülését. Halála után az erkölcsi züllés úgy terjedt, akár a pestis, jobban mondva a szifilisz, amely *II. Ulászló* alatt nagy pusztítást vitt véghez Budán. A középkorral sem ért véget a kéj-üzletág, sőt a török kiűzése után hamarosan megjelentek Pesten az „erkölcstelen házak”. A lakosság mindenáron való visszatelepítése érdekében ugyanis válogatás nélkül osztogatták az ingyen házhelyeket. A felvilágosult *Mária Terézia* már kérelhetetlen szigorral üldözte a prostitúciót – Bécsben. Az ott összefogdosott „rossz lányokat” pedig Magyarországra deportálta. Cserébe befogadta tőlünk a gazdag arisztokratákat és a daliás huszárokat. Pesten viszont helyet kellett találni a prostiknak, annyian voltak, hogy bordélyok lettek a kiskocsmákból. Később *Mária Terézia* parancsára hozzáláttak a kétes hírű intézmények felszámolásához, ám ennek nem sok foganatja volt. A napóleoni háborúk idején megnőtt Pest és Buda idegenforgalma – ebben nem kevés részük volt az örömlányoknak –, s mivel a romló gazdasági helyzet sok nőt kényszerített az ősi mesterség üzésére, kialakult a modern, nagyvárosi prostitúció, amely máig virágzik, csak még durvábban, agresszívabban, mint eleink korában.

